

KANSALLINEN KOKOOMUS RP

Puoluevaltuusto 27.9.1997

Puoluehallituksen esitys

KESKUSTELUASIAKIRJA PERUSTURVASTA

Lama osoitti hyvinvointiyhteiskuntamme arvon, mutta myös sen väistämättömän uudistamistarpeen. On aika arvioida perusteellisesti nykyiset asenteet sekä etsiä uusi suunta kohti aktiivisuuteen kannustavaa ja omaehtoisuutta tukevaa yhteiskuntaa.

Työnteon ja yrittämisen esteiden raivaaminen niin verotuksesta, sosiaaliturvasta, koulutuksesta kuin työelämän jähmeistä rakenteistakin on ainoa kestävä tie paremman työllisyyden ja hyvinvoinnin Suomeen. Nykyisiä järjestelmiä ei voi nykymuodosaan ylläpitää.

Ihmisten elämänkirjo, elämän tilanteiden epävakautuminen ja yhteiskunnallisen toimintaympäristön nopeat muutokset näkyvät. Lama, työmarkkinoiden murros ja pitkittynyt työttömyys ovat tuoneet tullessaan haasteita, joihin nykyisen hyvinvointiyhteiskuntamme keinot eivät riitä. Sosiaalipolitiikka on aivan uudenlaisten tehtävien edessä.

Ihmisten perusturvallisuuden ja yhteiskunnallisen luottamuksen parantamiseksi on kehitettävä päätöksenteon arvioinnin menetelmiä usealla osa-alueella. Ratkaisuja tehtäessä arvioidaan etukäteen tulojen ja tulonsiirtojen vaikutuksia erilaisille ryhmille ja tehdään eri väestöryhmien välillä kannustavuuteen ja oikeudenmukaisuuteen perustuvia ratkaisuja.

Joustava ja kattava perusturva on investointi, jolla tuetaan yhteiskunnan ja talouden kehittämistä

Kokoomuksen lähtökohtana on, ettei kukaan joudu perustoimeentulon takaavan turvan ulkopuolelle. Huolehtimalla tästä peruslähtökohdasta edistetään sosiaalista oikeudenmukaisuutta, vakaata yhteiskunnallista kehitystä sekä mahdollistetaan kansalaisten omatoimisuus sekä työn tekemisen, yrittämisen ja kouluttautumisen edellytykset.

Mahdollisuuksien tasa-arvon takaaminen ja yksilön oman elämänhallinnan korostaminen ovat kokoomuksen keskeinen yhteiskunnallinen tavoite. Hyvä sosiaalipolitiikka on yksilöiden aktivoimista omatoimisuuteen ja omavastuuseen. Työnteon ja koulutuksen on oltava ensisijainen vaihtoehto.

Sosiaalietuudet, asiakasmaksut ja ansiotulojen kasvu sekä verotus on yhteensovitettava siten, että omaehtoinen tulonhankinta on kannustavaa ja ettei kannustinloukkuja ja väliinpuotoamisia synny. Bruttoansioiden kasvun on aina lisättävä myös käytettävissä olevia tuloja. Vero- ja tulokeskustelussa on ryhdyttävä yhä selkeämmin keskustelemaan käteenjäävän tulon suuruudesta ja siirryttävä ns. nettotulotarkasteluun. Pieni- ja keskituloisten painottaminen tuloverotuksen alentamisessa on tärkeää, jotta kannustavuutta voidaan lisätä.

Sosiaaliturvaa on selkeytettävä, yksinkertaistettava ja yhtenäistettävä erilaisia tukijärjestelmiä ja pitkällä aikavälillä tavoitteena on nykyistä yhtenäisempi syyperusteinen tukijärjestelmä. Johdonmukaisuuden ja ymmärrettävyyden lisääminen parantaa kansalaisten tasa-arvoa ja oikeusturvaa sekä koko hyvinvointipolitiikan hyväksyttävyyttä. Samalla järjestelmien yhteisvaikutusten ja menojen arviointi helpottuu.

Lainsäädännön tavoitteena ei saa olla kuitenkaan täyteen yhdenmukaisuuteen eri etuuksien toimeenpanoa koskevien säädösten suhteen. Eri etuuksissa on sellaisia niiden luonteesta johtuvia seikkoja, jotka edellyttävät erikoislainsäädäntöä. Hallinnon ja lainsäädännön yhdistäminen vaatii selvitystä ja tarkempaa tarkastelua jokaisen etuuden perusteiden osalta.

Yhtenäistäminen ei merkitse sitä, etteivätkö eri etuudet voisi olla eri suuruisia. Syyperusteisilla etuuksilla on tulevaisuudessakin oltava niiden luonteesta johtuvat tavoitteet ja tarkoitukset. Perusturvan ja ansiosidonnaisen turvan tarkoituksenmukainen työnjako on edelleen perusteltua säilyttää.

Sen sijaan, että sosiaaliturvaetuudet määritellään pelkästään kategorisesti, esim. ikään perustuen, tulee enenevässä määrin huomioida ihmisten yksilölliset elämäntilanteet. Palkansaaajilta perittävien sosiaaliturvamaksujen ja erilaisten vapaaehtoisten vakuutusjärjestelmien kehittämisellä pyritään siihen, että ihmisellä on mahdollisuus tasapainottaa tulotasoaan eri elämäntilanteessa. Sosiaaliturvan piirissä olevien oikeudet ja velvollisuudet vaativat tarkempaa määrittelyä.

Perusturvajärjestelmää on kehitettävä siten, että toimeentulotuki olisi tosiasiallisesti viimesijainen tukimuoto. Toimeentulotuen maksatus ja toimeenpano voidaan siirtää pitkällä aikavälillä uudistetussa muodossaan Kansaneläkelaitoksen hoidettavaksi.

Työnteon kannustavuuden kannalta on tärkeää siirtää tukien painopistettä passivoivista aktiivisuuteen kannustaviin. Sosiaaliturvan kehittämisessä on otettava erityisesti huomioon työn tekemisen luonteen muutokset. Lyhytaikaisestakin työstä on kerryttävä kohtuullinen

sosiaaliturva. Tämä ei saa kuitenkaan aiheuttaa kohtuuttomia hallinnointikustannuksia eikä nostaa työllistymisen kynnystä.

Lyhytaikaisen työsuhteen vastaanottaminen saattaa nykyään johtaa tilanteeseen, jossa työttömyysturvan uudelleen saaminen kestää yksilön taloudellisen toimeentulon kannalta liian kauan. Lyhytaikaisissa työsuhteissa, jotka alkavat työttömyyden aikana ja joiden jälkeen työttömyys edelleen jatkuu, tulee löytää ratkaisut, jotka nopeuttavat työttömyysturvan saamista ja turvaavat yksilön toimeentulon esimerkiksi siten, että työttömyysturva ei katkea lyhyen työsuhteen takia, vaan ansaittu palkka vähennetään myöhemmin maksettavasta työttömyysturvasta.

Työttömien oikeuksien ja velvollisuuksien uudelleen arviointi on välttämätöntä.

Työttömyysturvaetuuksien saamisehtona tulee olla työmarkkinoiden käytettävissä oleminen ja aktiivinen työmarkkinaedellytysten parantaminen.

Kansalaisyhteiskunnan tuoman uusien työn ja palvelun markkinoiden eli ns. kolmannen sektorin avulla voidaan palkita ja kannustaa ihmisten omaa aktiivisuutta. Maassamme on paljon tekemätöntä työtä perinteisen työelämän ulkopuolella vapaaehtoisuudessa ja kansalaisjärjestössä esimerkiksi sosiaalisektorilla ja ympäristön hoidossa.

Eri sosiaaliturvaetuudet ja työtulot tulee yhteensovittaa siten, että työn vastaanottaminen on aina kannattavaa. Hyvänä esimerkkinä joustavasti yhteensovitettusta sosiaaliturvaetuudesta ja ansiotuloista on esim. uusi opintotukijärjestelmä. Sovitellussa päivärahaajärjestelmässä on etuuden ja tulojen yhteensovitus uudistettava ja työmarkkinatuen tulonsiirto- ja tulojen suhteen loivennettava. Lapsilisäajärjestelmä on ulotettava kaikille alle 18-vuotiaille, jolloin alaikäisten lasten sosiaaliturva tulee vanhempien kautta.

Väestön ikääntyminen edellyttää tehostettuja toimepiteitä vanhusten huollossa. Tavoitteena on, että eläkkeellä olevien toimintakyky ja omatoimisuus säilyy mahdollisimman pitkään kotiloissa. Vanhusten taloudellinen asema suhteessa tulonsiirto- ja palvelumaksujärjestelmiin vaatii erityisiä toimenpiteitä. Erityisesti sosiaalipalveluja paljon käyttävien iäkkäiden ihmisten kohdalla perusturva muodostuu palveluiden ja sosiaaliturvan yhdistelmästä. Heidän kohdallaan bruttotulojen mukaan laskettavat palvelumaksut eivät saa nousta kohtuuttomiksi ja vaarantaa toimeentuloon. Siksi kansaneläkettä ja työeläkettä saavien asiakasmaksuissa tulee siirtyä nettotulotarkasteluun.

LIITTEET

1. Puoluevaltuuston päätös 18.6.1997

Puoluehallitus veloitetaan huolehtimaan siitä, että puoluevaltuuston syyskokoukseen tuodaan keskusteltavaksi kokoomuslainen perusturvamalli.

2. Kokoomuksen Nuorten Liiton aloite puoluevaltuustolle 18.6.1997 sosiaaliturvauudistuksen valmistelusta

Sosiaaliturvan kehittämisen peruseriaatteena on oltava se, ettei kukaan joudu perustoimeentulon takaavan turvan ulkopuolelle. Yhtä tärkeätä on sosiaaliturvan kannustavuus. Lähtökohtana on oltava perusturva, joka taataan kaikille elämäntilanteesta riippumatta.

Sosiaaliturvajärjestelmää on myös yksinkertaistettava yhdistämällä erilaiset tukijärjestelmät kokonaisuudeksi, joka karsii olemassa olevat toimeentuloturvaviidakon ja tekee järjestelmästä selkeän. Nykyinen järjestelmä tekee hakemisen hankalaksi, lisää tarpeettomasti työmäärää ja kustannuksia sekä pidentää käsittelyaikoja. Lisäksi väärinkäytöksiin on nykyisessä järjestelmässä aivan liikaa mahdollisuuksia.

Sosiaaliturvaa uudistettaessa on myös harkittava kannustavana elementtinä esimerkiksi kolmannen sektorin sekä palvelun ja työn uusien markkinoiden hyödyntämistä, jonka puitteissa voidaan maksaa nk. osallistumistuloa, jolla palkitaan ja kannustetaan ihmisten omaa aktiivisuutta.

Erilaiset esitetyt perustulomallit sisältävät paljon myönteistä, mutta myös kohtia, joita ei pidä kannattaa. Monet esitetyt mallit ovat kuitenkin tutkimisen arvoisia. Selvitystyöllä on mahdollista luoda järjestelmä, joka on oikeudenmukaisempi kansalaisia kohtaan sekä kustannuksiltaan edullisempi.

Hallituksen sisällä on käynnissä useita selvitystöitä sosiaaliturvan uudistamiseksi. Kokoomuksen johtavana hallituspuolueena on tehtävä samanaikaisesti oma ehdotus sosiaaliturvan kokonaisuudistuksesta.

Puoluehallituksen on perustettava työryhmä, joka tekee esityksen kokoomuslaisesta perusturvamallista seuraavaan puoluevaltuuston sääntömääräiseen kokoukseen mennessä.

3. Kansallisen Kokoomuksen periaatteet sosiaaliturvasta periaateohjelmasta vuodelta 1993

Sosiaalinen turvallisuus kuuluu kaikille

Yksilöiden vaihtelevat elämäntilanteet ja yhteiskunnan toimivuus edellyttävät kattavaa sosiaalista turvallisuutta. Sosiaalisen turvaverkon ylläpito on eettinen velvollisuutemme. Se lisää myös turvallisuutta, riskinottohalua, työntekoa ja yrittämistä. Jokaisen on pyrittävä omatoimisesti mahdollisimman pitkälle huolehtimaan omasta hyvinvoinnistaan.

Kokoomus puolustaa sekä perus- että ansioturvan kehittämistä olennaisena osana yksilöiden toimintakyvyn, kansanterveyden, tasa-arvoisten mahdollisuuksien ja taloudellisen toimeliaisuuden takaamista. Perusturvan on katettava yleisimmät sosiaaliset ja yksilölliset elämäntilanteet, joissa ihminen tarvitsee yhteiskunnan tukea. Näitä ovat sairaus, työttömyys, opiskelu, vanhuus, lapsuus, työkyvyttömyys, vanhemmuus, vammaisuus, huoltajan kuolema ja kotona tapahtuva hoitotyö. Perusturvan ylittävästä ansioon sidotusta hyvinvoinnista jokaisen on kannettava kohtuullinen osuutensa, mikä myös edellyttää tuloverotuksen alentamista. Perusturva on tärkeä kaikkien ihmisten vakuuttajana ja avustajana. Ansioturva tulee jatkossakin säilyttää lakisääteisenä, koska se on monille taloudellisesti ensisijainen sosiaalisen turvallisuuden takaaja.

Sosiaali- ja terveystaloudissa on korostettava laatua ja yksilöllisiä vaihtoehtoja. Parhaiten tämä toteutetaan julkisten ja yksityisten palveluiden välisellä kilpailulla ja lisäämällä kansalaisyhteiskunnan omaa palvelutarjontaa. Peruspalvelut sekä sosiaali- että terveydenhuollossa on oltava tarjolla kaikille. Käyttäjillä on oltava vastuuta myös palveluiden rahoituksesta ja toisaalta oikeus niiden valintaan.

4. Kokoomuksen tavoiteohjelmasta 1995-99 - ylimääräisen puoluekokouksen linjaukset sosiaaliturvasta vuodelta 1994

Turvallinen perusta elämälle

Mahdollisuuksien tasa-arvon takaaminen on kokoomuksen keskeinen yhteiskunnallinen tavoite. Ihmisille on taattava aineellinen ja henkinen perusturvallisuus. Hyvinvointiyhteiskunnassa peruspalvelut täydentävät ansiosidonnaista sosiaaliturvaa ja perusturvaa.

Perusturvan ja ansiosidonnaisen turvan nykyperusteinen työnjako on säilytettävä. Ansioturvan on oltava jatkossakin lakisääteinen. Perusturvaa on edelleen kehitettävä syyperusteiselta pohjalta etuuskien tasoja lähentämällä. Päällekkäisyydet, köyhyysloukut ja väliinpuotoamiset on poistettava.

Perusturvan ylittävästä ansioon sidotusta hyvinvoinnista on jokaisen kannettava kohtuullinen osuus. Palkansaajien osuutta ansioturvan - lähinnä työttömyysturvan ja eläkkeiden - rahoituksesta voidaan lisätä samanaikaisesti kun ansiotulojen verotusta kevennetään.

Tukijärjestelmiä on kehitettävä niin, että työn tekeminen ja yrittäminen ovat huomattavasti nykyistä houkuttelevampia vaihtoehtoja. Koulutuksen tulee myös olla kannattavampaa kuin pelkän sosiaaliturvan varassa olemisen. Sosiaalietuuksien, asiakasmaksujen, ansiotulojen kasvun ja verotuksen on muodostettava kokonaisuus, joka kannustaa työn tekemiseen ja estää nk. tuloloukkujen syntymisen.

Yhteiskunnan on turvattava ja tarvittaessa itse tuotettava peruspalvelut taloudellisista olosuhteista riippumatta. Palvelurakennetta on kehitettävä ja laitoshoidon supistamisesta syntyviä säästöjä on siirrettävä avohoidon tehostamiseen. Lapsiperheille on taattava turvalliset päivähoitopalvelut toteuttamalla kaikille alle kouluikäisille kunnallinen päivähoito tai vaihtoehtoisesti palveluraha vuoden 1996 alusta lukien.

5. Hyvinvointipoliittisen kannanoton sosiaaliturvalinjaukset Rovaniemen puoluekokouksesta kesällä 1997

Ihmisen aktiivisuutta on tuettava sosiaaliturvaa kehittämällä

Sosiaaliturvan kehittämisen peruseriaatteena on se, ettei kukaan joudu perustoimeentulon takaavan turvan ulkopuolelle. Toinen keskeinen elementti on turvajärjestelmien kannustavuus. Kokonaisuutena sosiaaliturvajärjestelmää on yksinkertaistettava yhdistämällä erilaisia tukijärjestelmiä ja muokkaamalla niistä nykyistä yhtenäisempi tukijärjestelmä, joka ottaa huomioon senkin, ettei kaikilla ole mahdollisuutta oman aktiivisuutensa kautta lisätä toimeentuloaan.

Sosiaaliturvan kehittäminen ja vahva kansantalous on nähtävä yhdeksi kokonaisuudeksi. Rakenteellisesti terve talous turvaa parhaiten edellytykset sosiaaliturvan rahoitukselle. Toisaalta kansalaisten riittävä ja kattava sosiaaliturva lisää yhteiskunnallista turvallisuutta ja koheesiota sekä edistää työn tekemistä ja yrittämistä. Huolehtimalla sosiaaliturvan kattavuudesta edistetään sosiaalista oikeudenmukaisuutta, vakaata yhteiskunnallista kehitystä sekä mahdollistetaan kansalaisten omatoimisuus ja työn tekemisen, yrittämisen ja koulutuksen edellytykset.

Ansiosidonnainen lakisääteinen sosiaaliturva tukee muuttuviin elämäntilanteisiin sopeutumista. Se on kannustin sekä työnantajan että työntekijän intressille vastata sosiaaliturvan järjestämisestä tehokkaan ja työn tekemiseen kannustavan järjestelmän kautta.

Tuloloukkujen purkamista on jatkettava uudistamalla toimeentulotuen ja asumistuen määräytymisperusteita sekä nostamalla nk. kannustinvähennyksen tasoa. Lähtökohtana on oltava kaiken työn tekemisen kannattavuus.